

AFGANİSTAN`DA ABD SAVAŞIYOR MADENİ ÇİN BULUYOR

Oya EREN ÖZER

30.12.2009

31 Aralık 2009 ABD Afganistan ve Irak`ta savaşa milyarlarca dolar harcarken Çin sessiz sedasız hammadde bağlantısı yapıyor. ABD Afganistan ve Irak`ta savaşa milyarlarca dolar harcarken Çin sessiz sedasız yaptığı yatırımlarla hammadde ihtiyacının önemli bir bölümünü bu ülkelerden karşılamak için kolları çoktan sıvadı. Devlete ait Çin Metalürji şirketi (MCC) iki yıl önce Afganistan`ın Aynak bölgesinde bir bakır madeninin 25 yıllık işletme hakkı için 4.3 milyar dolarlık teklif verdi. Bu rakam ihaleye giren ABD, Rus, Avrupa Kanada ve Kazak şirketlerin en az 1 milyar dolar üzerindeydi. Şimdi Çinli şirket dünyanın en zengin bakır yataklarından birine sahip olan Aynak bölgesinde bakır çıkarmaya hazırlanıyor. MCC Afganistan`daki en büyük yabancı yatırım olarak kayıtlara geçen bu girişimiyle gelecek 25 yıl içinde 11 milyon ton bakır çıkarmayı planlıyor. Bu rakam Çin`de bilinen bakır yataklarının 3`te biri kadar. Afganistan`da NATO`ya askeri destek vermeyen Çin`in bu ülkeye ekonomik penetrasyonu ABD`de tepki topluyor. Central Asia-Caucus Institute`ün Başkanı S. Fraderick Starr, The New York Times gazetesinde yayımlanan açıklamasında, `Ağır işleri biz yapıyoruz, meyveleri onlar topluyor` dedi. Ancak asıl gerçek bundan çok daha karmaşık. Çin Aynak projesiyle yüzlerce milyon dolarlık yatırım yapacak. Bu rakam Afganistan`da diğer ülkelerin yürüttüğü ya da teklif verdiği altyapı projelerinin çok daha üzerinde. Ekonomik açıdan riskli bir girişim olması bir yana ihale sırasında ortaya çıkan rüşvet ve yolsuzluk iddiaları da proje üzerinde baskı oluşmasına neden oldu. Bununla birlikte Aynak projesi, Çinli liderlerin bu tür konularda ne kadar ne kadar becerikli olduklarını gösteriyor. Pekin yönetimi tek bir hareketle kendisi için hayati önem taşıyan bir kaynağı garanti altına aldı, Afganistan tarihindeki en büyük yatırımın mühendisliğini üstlendi, binlerce Afgan`a istihdam yaratma sözü verdi, Afganistan hükümetinin iş ortağı ve ülkenin en büyük vergi kaynağı oldu. Afganistan` El Kaide`nin 11 Eylül 2001`deki saldırıları sonrasında ABD ile Çin`in karşı karşıya geldiği tek yer değil. Çin Irak petrollerine de ABD`li şirketlerden daha çok yatırım yapıyor. Nükleer programı nedeniyle Batı`nın yaptırım tehdidi altında olan İran`la da uzun vadeli doğalgaz satınalma anlaşmaları imzaladı. Aynı zamanda Pakistan ve Afrika`daki bazı ülkelerde de en baskın yatırımcı konumunda. Fakat Afganistan`daki girişimi ticari risklerin altına girme ve diplomatik kazançlar açısından en sıradışı olanı. MCC hem bakır madeninde kullanmak hem de elektrik kesintilerinden muzdarip başkent Kabil`i desteklemek için 400 megawatt`lık bir elektrik santrali kuracak. Bu jeneratörü beslemek için yeni bir kömür madeni açacak. Ayrıca bakırı ayrıştırmak için bir kalhane, kömürü santrale, bakırı da Çin`e taşımak için demiryolu inşa edecek. Bütün bunlara ek olarak Afganlar için okullar, yollar ve camiler inşa edecek. Bu anlaşmayı gören uzmanlar gözlerine inanmıyor ve Çinlilerin çok fazla söz verdiğini söylüyor. Ancak Çin bu anlaşmadan beklediği kazancı elde edemese bile tek bir kurşun atmadan Afganların gözünde cömert bir ortak ve hükümetin uzun yıllar ortaklık yapabileceği bir ülke konumuna yükseldi. Projede görev alan Afganlar da Çinlilerle çalışmaktan memnun. Yerli halka göre sivil giyimli ve dost canlısı Çinliler ülkedeki diğer yabancılardan çok daha bilgili. Çin`in ucuz işgücü ihracı işsizlik tehdidi Öte yandan Çin yalnızca ucuz ürünleriyle değil diğer ülkelerde yaşayanlardan çok daha düşük maaşlarla çalışan ucuz işgücü ihracıyla da tepki

topluyor.Kendi ülkelerinde iş bulamayanlar, Çinlileri işlerini elinden alan kişiler olarak görüyor ve Çinlilere yönelik tepkiler zaman zaman çatışmaya kadar gidebiliyor. 2008 sonu rakamlarına göre Angola`dan Özbekistan`a İran`dan Endonezya`ya uzanan çok geniş bir coğrafyada çalışan Çinli sayısı 740 bine ulaştı. Çin`de devlete ait şirketler yurt dışında ihale kazandıkları zaman binlerce işçiyi de beraberlerinde götürüyor. Elektrik santralleri, fabrikalar, demir yolları, otobanlar, metro ve stadyum inşaatlarında bu işçiler çalışıyor. Bu şirketler ocak ve ekim ayları arasında toplam 58 milyar dolarlık proje tamamladılar. Bu rakam, geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 33`lük bir artışı ifade ediyor. Asya ve Afrika`da Çinli çalışanlara karşı protesto ve şiddet olayları artıyor. Vietnam ve Hindistan yabancı şirketler için yeni çalışma kuralları belirlemek ve ülkeye giren yabancı işçi sayısına sınırlama getirmek üzere harekete geçti. Vietnam`da Çin-Japon ortaklığında inşa edilen Haipong termik santrali başlangıçta bölgede yaşayan Vietnamlılar arasında iş bulma umudu yaratmıştı. Santralin inşaatı 4 yıllık bir sürenin ardından bitmeye yaklaştı ve bu süreçte Vietnamlı çalışanların sayısı bir kaç yüze düşerken, çoğunluğu Çinliler ele geçirdi. Çinliler Hollanda`da çiçek ekiminden, Singapur`da sekreterliğe, Moğolistan`da sığır çobanlığından Ortadoğu`da gazete dağıtıcılığına birçok alanda faaliyet gösteriyor.

Kaynak/Source: